

ספק פיקוח נפש דוחה שבת ופה ע"א "וכבר היה" – ע"ב "צנא דקרי"]

הגמרא מספרת "רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך, ולוי הסדר, ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן. נשאלה שאלה זו בפניהם: מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת?" שלושת התנאים הראשונים ענו את תשובתן, הגמרא מביאה עוד דעות, ולבסוף את דעתו של רב יהודה בשם שמואל. רבא מוכיח שלא ניתן לדחות את דרשתו של רב יהודה בשם שמואל, כשאר הדעות שהובאו. לכך משבחת הגמרא את שמואל "אמר רבינא, ואיתימא רב נחמן בר יצחק: טבא חדא פלפלתא (טוב גרעין אחד של פלפל) חריפא – ממלא צנא דקרי (ממלוא הסל של דלעות, שחסרות בטעמן).

תנא	דיעה	דחייה
רבי ישמעאל	"אם במחירת ימצא הגנב והכה ונת אין לו דמים" (שמות כב, א) ק"ו מההיתר להרוג גנב שבא במחירת (בהיחבא), למרות: א. ספק בא הגנב על עסקי ממונות (לגנוב) או עסקי נפשות (לרצוח). ב. עוון רצח (הגנב) הינו עוון חמור שמטמא את הארץ (נאמר בפרשת רוצחים "ולא תטמא את הארץ" (במדבר לה, ד)) וגורם לשכינה להסתלק (נאמר בפרשת רוצחים (שם) "אשר אני שכן בתוכה" משמע שהקב"ה שוכן בתוך בני ישראל בתנאי שלא ירצחו). ק"ו מהחשש לנפשו של בעל הבית (שבגינו מותר להרוג את נפש הגנב) לפיקוח נפש שדוחה את השבת.	שמה כדעתו של רבא. שאין ההיתר להרוג את הגנב הינו מחמת ספק בלבד שמה יהרוג הגנב, אלא ההיתר מחמת שודאי הגנב יהרוג את בעל הבית (שיודע הגנב שבעל הבית לא יוותר על ממונו מבלי להילחם עליו, ומכין הגנב את עצמו שבמידה ויראה את בעל הבית ירהגו) ו"הקם להורג השכם להורגו".
רבי עקיבא, בהסבר רב"ח בשם רבי יוחנן	"וכי יזד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למוות" (שמות כא, יד), (פשוט הפסוק מורה שכוהן שהרג את הנפש אם התחיל לעבוד בביהמ"ק, והתברר שהרג - רק בתום עבודתו לוקחים אותו למיתה, ולא בעת שהתברר מכך שלא כתוב "מעל מזבחי") במידה והכוהן שעובד במקדש יכול להעיד לטובת נידון למוות - באמצע עבודתו במקדש נשלח להצילו (לעומת מיתת עצמו שנעשית רק בתום עבודתו), למרות: א. ייתכן שאין ממש בעדות הכהן, ולחיינם מוצאים אותו מעבודתו. ב. עבודת הקורבנות הינה חשובה, ואף דוחה את השבת. ק"ו מהחשיבות של חיי אדם (שנלקח כוהן באמצע עבודתו) לפיקוח נפש שדוחה את השבת.	שמה כדעתו של אב"י (סנהדרין מג ע"א). שכל עדות לטובת הנידון למוות נבדקת ע"י זוג תלמידי חכמים, ובמידה והם אישרו אותה - הנידון למוות חוזר לבית המשפט לעיון נוסף בדינו. גם בכוהן רק בעדות אמינה שנבדקה ע"י זוג ת"ח מפסיקים את עבודתו, אבל לא בספק שמה יש בעדותו ממש.
רבי אלעזר	ברית מילה דוחה את השבת, אף שהיא תיקון רק לאחד 248 איברים, ק"ו לפיקוח נפש שמציל את כל האיברים שידחה את השבת.	
רבי יוסי ברבי יהודה	"ואתה דבר אל בני ישראל לאמר: אף את שבתתי תשמרו" (שמות לא, יג) הקב"ה מצווה את בני ישראל על שמירת שבת, "אף" מחלק ללמדנו שבפיקוח נפש אין לשמור את השבת, אלא לדחותה.	"אף" מחלק רק בפיקוח נפש ודאי לחלל שבת, אך לא בספק פיקוח נפש.
רבי יונתן בן יוסף	"ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם" (שמות לא, יד) השבת מסורה לכם לחללה בעת פיקוח נפש, ואין אתם מסורים לה למות כדי לשומרה.	השבת היא "לכם" היא לחללה רק בודאי פיקוח נפש, אך לא בספק.
רבי שמעון בן מנסיא	"ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם ברית עולם" (שמות לא, טז), אמרה תורה: חלל עליו שבת אחת (בעת פיקוח נפש, כדי שימשיך לחיות, ובכך כדי שישמור שבתות.	מחללים את השבת דווקא בודאי פיקוח נפש כדי שיחייב שבתות הרבה, אך לא בספק פיקוח נפש.
רבי יהודה בשם שמואל	אם הייתי שם הייתי אומר תשובה העדיפה מתשובתם: "ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם" (ויקרא יח, ה) התורה והמצוות נועדו שיחיו בהם, ולא שימותו בהם, ויש לחלל את המצוות בעת חשש למיתה.	"אשר יעשה" מטרת המצוות לעשותן, ולא שיבוא על ידם (בכך שישמור מצוות) לידי ספק מיתה.